

rationem habet, competit Deo, secundum illud Psalmi, Praeceptum posuit, & non preteribit, & secundum hoc competit Deo ratio providentia. Ratio etiam suffragatur, nam, ut supra diceamus, providentia est pars prudentiae: Sed actus principalis prudentiae est imperium, ut docet Aristoteles 9. Ethic. cap. 9. dicens: Prudentia praeceptiva est, finis enim ipsius est, quodnam sit agendum vel non agendum pricipere: Ergo providentia in actu imperij essentialiter consistit. Id magis constabit capite sequenti, ubi ostendemus prædestinationem, quæ est pars divinae providentiae, in actu imperij, subsequente electionem prædestinatōrum ad gloriam, formaliter & essentialiter consistere.

13. Objicies primò contra primam partem: Damascenus lib. 2. fidei cap. 29. sic ait: Providentia est voluntas Dei, per quam omnia quæ sunt, convenientem deductionem habent: Ergo censet providentiam in actu voluntatis consistere.

Respondeo ex D.Thoma quæst. 5. de verit. artic. 1. ad 1. providentiam dici à Damasco voluntatem Dei, quia actum voluntatis supponit, aut illum virtualiter includit. Actus enim imperij, in quo providentia formaliter consistit, supponit electionem voluntatis, & illam virtualiter includit, ut docet idem S.Doctor 1.2. quæst. 17. artic. 3. ad 1. his verbis: Post determinationem consilij, quæ est judicium rationis, voluntas eligit, & post electionem ratio imperat ei per quod agendum est quod eligitur.

14. Objicies secundò contra secundam partem: D.Thomas 2.2. quæst. 49. artic. 6. ad 3. sic ait: In recta ordinatione ad finem, qua includitur in ratione providentia, importatur restitudo consilij, judicij, & præcepti: Ergo providentia non consistit adæquate in imperio, sed etiam in consilio, & judicio regulante electionem.

15. Respondeo restitudinem consilij & judicij importari in ordinatione in qua providentia consistit, non constitutivè & formaliter, sed virtualiter & præsuppositivè; tum quia sine illis restitudo imperij subsistere nequit; tum etiam, quia in actibus animæ ordinatis, præcedens clauditur virtualiter in sequenti. Unde D.Thomas quæst. 5. de verit. artic. 1. ad finem corporis, sic habet: In providentia quodammodo includitur & voluntas quæ est de fine, & cognitio finis, quia nimis uterque actus ad illam supponitur.

16. Objicies tertid: Actus imperij in nobis admittitur ad movendam voluntatem, & alias potentias, quoad executionem suorum actuum: Sed propter hoc non debet in Deo admitti, quia in illo, nec voluntas, nec alia potentia mobilis est, cum sit actus putus: Ergo non datur in Deo talis actus imperij.

Respondeo actum imperij non ponit in Deo, sicut in nobis, ad movendam & applicandam potentiam executivam ad operandum ad extra (quia ut ostendimus in tractatu de scientia Dei, non datur in Deo aliqua potentia executiva, virtualiter ab intellectu & voluntate distincta) sed talem actum immediatè dirigi ad ipsas creaturas, & earum productionem imperare, juxta illud Genes. 1. Fiat lux, & istud Joan. 11. Lazare veni foras. Quare mobilitas & subjectio, non se tenet ex parte Dei, sed creaturatum quæ sunt.

Nec valet si dicas, respectu Dei omnipotentis nihil esse difficile, subindeque posito efficaci decreto futurionis rerum, illas produci in tempore, nec ad hoc requiri actum imperij. Licet enim respectu Dei nihil sit difficile, ex parte operis, tamen ex parte objecti operabilis, multa sunt in execu-

tione vincenda, quæ quidem Deus non vincit cœco & naturali impetu, sed imperio & providentia.

§. IV.

Corollaria notata digna.

17. Ex dictis colligitur primò, providentiam Dei ab ejus scientia practica distingui, nam scientia Dei practica est de fine & de mediis; providentia autem solum de mediis, quatenus ordinantur in finem, ut expressè docet S.Thomas quæst. 5. de verit. artic. 1. Ex quo intelliges, providentiam distingui etiam à potentia Dei executiva, quia talis potentia est scientia ejus practica, seu approbationis, producens res ad extra per actum imperij, ut cap. 3. tractatus de scientia Dei ostensum est.

18. Colligitur secundò, Dei providentiam ab ejus arte distingui, quia ut docet idem S.Doctor loco citato in resp. ad 9.ars respicit res productas, secundum quod egreditur à principio, & inter se invicem collocantur; providentia autem illas respicit, secundum quod ordinantur in finem. Addo quod ars est recta ratio factibilium, id est eorum quæ ab agente procedunt in extraneam materiam; prudentia autem, cuius providentia est actus, est certa ratio agibilium, quæ sunt actus non prefigredientes ad extraneam materiam, sed perficientes ipsum agens.

19. Colligitur tertid, legem æternam distingui à providentia Dei, se habet enim sicut principium illius, cum tradat generales regulas & principia operabilium; providentia vero, juxta illas regulas, de motibus creaturarum disponat, & illas ad suos fines ordinet. Ita S.Thomas quæst. 5. de verit. artic. 1. ad 6.

20. Colligitur quartid, Dei providentiam distinguiri ab idea divina. Nam ut docet S.Thomas loco citato de verit. in resp. ad 1. Idea est forma exemplaris rei absolutæ & secundum speciem considerata; providentia vero est forma rei, secundum quod ordinatur in finem.

21. Querunt hinc aliqui, an ad rationem providentiae sufficiat ordinatio rerum in finem, vel etiam requiratur actualis ipsius finis consecutio?

Respondeo duplēm distingui in Deo providentiam, unam specialē, seu prædestinatīvam, quam habet de salute electorum; alteram generalē, quam habet non solum de electis, sed etiam de reprobus, per quam ipsis confert, vel saltem offert ac præparat media & auxilia sufficientia ad salutem. Prima non solum importat ordinationem in finem, sed etiam actualē, & infallibilem ipsius consecutionem, quia nimis supponit voluntatem Dei efficacem & consequentem, quæ semper & infallibiliter consequitur suum effectum. Unde Augustinus de corrept. & gratia cap. 7. loquens de prædestinatis, sic ait: Horum, si quiquam perit, virtus humano vincitur Deus: Sed nemo eorum perit, quia nullare vincit Deus. Et lib. de bono persever. cap. 14. sic definit prædestinationem: Prædestinationis est præscientia & preparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Secunda vero importat solum ordinationem in finem, non vero actualē ipsius finis consecutionem: Tum quia supponit in Deo solum voluntatem antecedentem, quæ præparat solum auxilia sufficientia ad salutem, sed non efficacia. Tum etiam, quia de ratione provisoris generalis est, ita res ordinare in finem, ut tamen velit & permitat alias ab eo deficeret, & illum non consequi. Unde D.Thomas quæst. 6. de verit. artic. 1. docet quod providentia

sufficientia, nulla esset differentia ex parte voluntatis divina inter prædestinatum & reprobum, & tota illorum discretio proveniret ex libero arbitrio, & sic prædestinationis non esset beneficium Dei speciale: Sed hoc dici nequit: Ergo nec illud. Sequela majoris est evidens, nam voluntas antecedens, & generalis providentia, aequales sunt respectu omnium. Minor vero constat ex Apostolo 1. ad Corinth. 4. dicente: Quis enim te discernit? Et ex Augustino 11. de civit. cap. 19. ubi docet discretiōnem bonorum & malorum Angelorum fuisse à Deo, & ait: Inter sanctos Angelos & immundos fuisse discretum, ubi dictum est: Dixisti Deus inter lucem & tenebras, solus quippe ista discernere potuit. Quod à fortiori de hominibus sentendum est, nam ut lepidè ait Bernardus serm. 2. de verbis Isaiae: Quid putas nō discernet inter glebas, qui discrēvit inter stellas?

3. Confirmatur: Si aliquis salutem consequetur sine prædestinatione, seu decreto efficaci & absoluто illum transmittente in vitam æternam, assecutio talis finis esset à casu, & præter intentionem Dei, quod repugnat infinita ejus sapientiae & providentiae; & Deus non ageret tunc secundum consilium voluntatis sua, ut ait Apostolus, sed secundum determinationem & propositum voluntatis humanae; nec ipse eligeret homines, sed potius ab illis eligeretur, contra illud Christi Joan. 15. Non vos me elegistis, sed ego elegi vos.

4. Confirmatur amplius ratione D.Thoma hinc quæst. 23. art. 1. Ad illud ad quod non potest aliquid virtute sue natura pervenire, oportet quod ab alio transmittatur, sicut sagitta à sagittante mittitur in signum: Sed vita æterna, quæ in clara Dei visione consistit, est supra naturam cuiuslibet creature: Ergo creatura rationalis debet in illam transmitti à Deo, subindeque ratio talis transmissionis, quæ prædestinationis appellatur, existere ab æterno in mente divina.

5. Dices primò, si detur prædestinationis de salute definiens, si prædestinatus sum, quidquid agam salvabor; si vero non sum prædestinatus, damnabor infallibiliter, & omnia bona opera quæ faciam, inutilia mihi erunt ad salutem. Melius ergo mihi est, ut divinorum consiliorum eventum expectem, & sine ulla de mea salutis sollicitudine, latam & tranquillam vitam ducam.

Respondeo primò, hoc argumentum, quod sèpè versant impij, ut liberijs peccant, & quo vexantur scrupulosi, ut superstitione se torqueant, equè militare contra infallibilitatem divinae præscientiae, ac contra certitudinem divinae prædestinationis. Unde Augustinus de bono persev. cap. 15. Ita cùa dicuntur, à confitenda prædestinatione Sanctorum deterrere non debent; sicut non deterremur à confitenda præscientia Dei, si quis de illa populo sic loquatur, ut dicat: sive nunc recte vivatis, sive non recte, tales vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse preservat, vel boni, si boni; vel mali, si mali, &c.

6. Respondeo secundò, quod sicut in humanæ vitæ negotiis, nullus nisi stolidus, media ad fines utilia relinquit, quantumvis Deus omnia prædestinatia sua præfinierit; & nemo, nisi bardus ac stupidus, sic ratiocinatur: Novit Deus hunc agnum v. g. hoc anno feracem fore, aut sterilem: Si feracem novit, sive à me cultus fuerit sive non, uberes mihi fructus feret. Si sterilem, ergo talis erit, etiam si ipsum assiduè coluerim. Ita & stulta est ratiocinatio argumenti propositi: Nam ut recte ait Angelicus Doctor hinc art. 8. Sicut sic prævidetur naturales effectus, ut etiam causa naturales ad illos naturales effectus ordinentur, sine quibus illi effectus non provenient;

I. Pars.

rent: ita prædestinatur à Deo salus alicujus, ut etiam sub ordine prædestinationis causa quidquid hominem promovet in salutem, vel orationes propria, vel aliorum, vel alia bona, vel quidquid huiusmodi, sine quibus aliquis salutem non consequitur. Unde prædestinatis conandum est ad bene operandum & orangendum, quia per huiusmodi, prædestinationis effectus certitudinaliter impletur. Proper quod dicitur 2. Petri 1. satagit, ut per bona opera certam vestram vocacionem & electionem facias. Similia habet D. Prosper 2. de vocat. Gentium cap. 3. ubi sic discutit: *Quamvis quod Deus statu nulla possit ratione fieri, studia tamen non tolluntur orandi, nec per electione propositum, liberi arbitri devotio relaxatur; cum implenda voluntatis Dei, ita sit prædestinatus effectus, ut per laborem operum, per instantiam supplicationum, per exercitia virtutum, sive incrementa meritorum, & qui bona egerint non solum secundum propositum Dei, sed etiam secundum sua merita coruentur.* Item Gregorius magnus lib. 3. Dialog. cap. 13. hæc scribit: *Obiineri nequaquam possunt qua prædestinata non fuerint, sed ea qua sancti viri efficunt, ita prædestinata sunt, ut ea precibus obtineant. Nam ipsa quoque præmij prædestinatio, ita est ab omnipotente disposita, ut ad hoc eleæli ex labore perveniant, quatenus postulando mereantur accipere quod eis omnipotens Deus disposit donare.*

7. Dices secundo: homo per auxilia sufficientia, qua per voluntatem antecedentem, & providentiam generali ordinis supernaturalis ei subministrantur, potest salvari: Ergo non requiritur prædestinatio, sed sufficit talis providentia & voluntas antecedens. Sed nego consequentiam, prædestinatio enim non requiritur ad hoc ut homo possit salvari, sed ut de facto salvertur; sicut dominum perseverantia non est necessarium ad hoc ut homo possit perseverare, sed ut de facto perseveret. Unde Augustinus de bono persever. cap. 1. *Hanc certe de qua nunc agimus perseverantiam, qua in Christo perseveratur usque in finem, nullo modo habuisse descendit, qui non perseveraverit usque in finem.* Et cap. 6. *De illa perseverantia loquimur, qua perseveratur usque in finem, qua si data est, perseveratum est usque in finem; si autem non est perseveratum usque in finem, non est data.*

§. II.

Prædestinatio non consistit formaliter in actu voluntatis, sed intellectus, nimirum in judicio prædicto subsequente electionem, quod imperium appellatur.

8. Probatur prima pars, primò quia prædestinatio idem est quod perfectissima providentia, qua rationalis creatura ordinatur ad finem beatitudinis: At providentia in actu intellectus consistit, ut cap. præcedens §. 2. ostensum est: Ergo & prædestinatio. Secundò, quia prædestinatio essentialiter est ordinatio creaturæ rationalis ad gloriam, per certa & determinata media obtainendam, quare D. Thomas illam definiens ait esse transmissionem creaturæ rationalis ad gloriam, & prædestinati in Scriptura præordinati dicuntur: At ordinare ad intellectum pertinet, non ad voluntatem: Ergo prædestinatio non in actu voluntatis sed intellectus consistit. Minor probatur: Tum quia ordinare unum ad aliud est unum cum alio conferre: At collatio unius cum altero, ad intellectum practicum spectat, sicut ad speculativum pertinet illatio unius ex altero: Ergo ordinare pertinet ad intellectum. Tum etiam, quia ordinare aliquid in finem idem est quod dirigere: At directio ad intellectum

spectat, non ad voluntatem, qua cum sit potentia coeca, ab alio dirigiri debet, nec ipsa dirigere potest: Ergo nec ordinare. Tum denique, quia ordinare ad superiore pertinet in humanis, quare dux in exercitu ordinat quid milites facere debeant, & Princeps in republica quid facere debeant sibi & inferiores: Ergo ordinare de agendis a seipso, in homine pertinet solum ad supremam potentiam, quemadmodum esse intellectum docet D. Thomas pluribus in locis. Unde Aristoteles 2. metaph. cap. 2. dicit quod sapientis est ordinare.

9. Probatur etiam secunda pars: Prædestinatio, cum sit efficacissima & omnino infallibilis, si in aliquo actu divini intellectus formaliter consistat, debet confitetur in illo qui est omnium efficacissimus: Atqui actus judicij antecedens electionem non est talis, sed solum actus imperij ad illam subsequens, & regulans usum & executionem: Ergo prædestinatio consistit formaliter in actu imperij. Major constat, Minor vero simul declaratur & probatur. Intellectus per judicium præcedens electionem judicat tantum de convenientia mediorum in ordine ad opus, unde ille actus explicatur per modum indicativi, ut si dicatur, *bonum est hoc facere, vel hoc est convenienter facere,* & pertinet ad illam habitudinem quam dicit voluntas ad finem per modum intentionis & affectus, non vero ad eam quam tendit finem per modum executionis & causalitatis; unde in se non habet efficaciam ad executionem operis, nisi tantum radicaliter: positio enim judicij de convenientia mediiorum, potest non sequi effectus, ob difficultatem executionis. Imperium autem superaddit quandam intimationem rei exequendæ, movendo ad hoc quod fiat, & explicatur per modum imperativi, *fac hoc,* perinquitque ad habitudinem qua voluntas tendit in finem per modum executionis & causalitatis; quapropter stante imperio efficaci, non stat non sequi operationem & executionem mediiorum: Ergo imperium est actus intellectus practici omnium efficacissimus: unde in illo inveniuntur omnia ad constituantem essentiam prædestinationis necessaria. Est enim ex se ratio ordinis mediiorum in finem, cum ad intellectum practicum ordinatio pertineat, & est efficax in virtute electionis præcedentis; actus enim voluntatis præcedens, virtualiter clauditur in actu subsecuto: quod judicium electionem præcedenti competere nequit. Licet enim illud sit ordinatio mediiorum in finem, caret tamen efficacia, quia non potest habere ab electione subsequente; quia unus actus non dat efficaciam alteri, nisi vel influat in ipsum, vel in eo virtualiter permaneat; ad quod requiriatur quedam antecessio, seu prioritas, saltem virtualis, quam non habet electio respectu judicij a quo regulatur, sed solum respectu imperij ad illam subsequentis, quo regatur usus seu executio operis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

10. Objicies primò contra primam partem assertionis: Prædestinati in Scriptura electi appellantur: Sed electio est actus voluntatis: Ergo prædestinatio non in actu voluntatis sed intellectus consistit. Minor probatur: Tum quia ordinare unum ad aliud est unum cum alio conferre: At collatio unius cum altero, ad intellectum practicum spectat, sicut ad speculativum pertinet illatio unius ex altero: Ergo ordinare pertinet ad intellectum. Tum etiam, quia ordinare aliquid in finem idem est quod dirigere: At directio ad intellectum

est

est quod prædestinati electi dicuntur. Ad locum vero desumptum ex opusculo de prædestinatione, negandum est opusculum illud esse D. Thomæ, non enim habetur inter alia opuscula, nec in editione Romana, qua ceteris præferenda est, inter opera D. Thomæ recensetur, sed reperitur solum in fine primæ partis Lugdunensis impressionis factæ 1552. ubi ab aliquo studioso fuit insertum. Vel verba illa, *Prædestinatio nominat actum voluntatis,* interpretari possumus de nominatione presuppositiva & de connotato, si de actu voluntatis in seipso intelligantur. Vel de actu voluntatis non in seipso & formaliter, sed virtualiter, quatenus virtute continetur in actu imperij intellectus, ab illo participante efficaciam. Eodem modo explicanda sunt aliqua SS. Patrum testimonia, quibus videntur prædestinationem in actu voluntatis constitutre. Et illud Apostoli ad Roman. 9. *Iacob dilexi, Esau autem odio habui,* prædestinatio enim & reprobatio, dilectio & odium appellantur, ad significandum quod ultraque actum voluntatis supponit, ut docet D. Thomas ubi supra.

11. Objicies secundò: De conceptu prædestinationis non solum est ordinatio, sed etiam motio quoad exercitum: Sed movere pertinet ad voluntatem, cum illa sit primum movens quoad exercitum: Ergo & prædestinare.

Respondeo quod movere absolute pertinet ad voluntatem, non autem movere motione ordinativa, qua prædestinationis essentiam ingreditur; talis enim motio est ab intellectu, in virtute præcedentis actus voluntatis.

Instatib: *Esse volitivum ita est proprium voluntati, ut nullo modo intellectui communicari possit:* Ergo & esse motivum quoad exercitum.

Sed nego consequentiam & paritatem: Ratio discriminis est, quia ratio volitivi est substantia actus voluntatis, efficacia autem motiva, non est substantia, sed modulus ejus: unde sicut libertas, tametsi voluntati tribuatur ut primo principio, auctui tamen intellectus, ex subordinatione ad voluntatem communicatur, quia illa est quidam modulus illius; ita ob eandem rationem intellectui efficacia motiva communicatur, licet ratio volitivi illi communicari nequeat.

12. Objicies tertio contra secundam partem: *Prædestinatio est causa suorum effectuum:* Sed imperium subsequens electionem, non est causa effectuum prædestinationis; nam illi ex vi decreti seu electionis efficaci Dei, constituantur futuri: Ergo prædestinatio non consistit in imperio electionem subsequente, sed potius in ipsa electione prædestinatorum ad gloriam. Unde si per impossibile, posita electione efficaci, non sequeretur imperium, homines essent prædestinati.

Respondeo, concessa Majori, negando Minorum, & ad ejus probationem, distinguo Antecedens: Ex vi decreti seu electionis efficaci constituantur futuri, inchoative, & in ordine intentionis, concedo Antecedens. Complete, & in ordine intentionis quam executionis, nego Antecedens, & consequentiam. Sicut enim in sententia illorum qui admittunt in Deo potentiam executivam, ab intellectu & voluntate virtualiter distinctam, ex hoc quod electio divina voluntatis sit efficax, non sequitur ex vi illius rem electam constitui completere futuram, ita ut necessarius non sit concursus potentiae exequentis, qua est posterior ipsa, sed quod solum in suo ordine illam futuram constituat; ita nec in nostra sententia sequitur necessariū nō esse concursum imperij divini, sed solum

colligitur illum cum efficaci electione esse infallibiliter connexum. Unde si per impossible posita electione non sequeretur imperium, homines essent prædestinati solum inchoative, non tamen formaliter & completere, nec in tali casu gloriam consequerentur, sed solum esset gloria inchoative futura, cum ad executionem & productionem rerum, non sufficiat electio, seu decretum intentivum, sed præterea requiratur usus activus, seu decretum executivum, & consequenter imperium illud dirigen.

Aliæ objectiones tangunt existentiam actus imperij, non prout in Deo, sed prout in nobis, subindeque commodius proponentur & solventur in tractatu de actibus humanis, ubi agemus de actu imperij.

§. IV.

Prædestinatio non est pars subjectiva, sed objectiva divina providentia.

13. Sensus hujus assertioñis est, providentiam divinam non comparari ad prædestinationem, sicut superioris ad suum inferius, ita ut dividatur in quatuor vel quinque attributa, nempe in providentiam naturalem, supernaturalem generalem, prædestinationem, reprobationem, & providentiam ordinis hypostatici; sed sicut ad partem sui objecti adæquati, ita ut una & eadem providentia, virtualiter indistincta, attingat illos tres ordines naturæ, gratiæ, & unionis hypostaticæ, & solum ratione diversorum objectorum materialium ad quas se extendit, diversa nomina sortiatur; sicut scientia divina, licet sit unicum attributum virtualiter indistinctum, per ordinem tamen ad diversa connotata, & objecta materialia, dividitur in scientiam simplicis intelligentiæ, visionis, & approbationis, & diversis nominibus insignitur.

14. Ascertio sic explicita probatur hac ratione fundamentali: Unitas autem diversitas providentiae sumitur ex fine ultimo intento à propositore, & non ex finibus particularibus rerum provisatum; alioquin tota providentia species distincta, quae sunt fines particulares rerum distincti secundum speciem, & alia est providentia secundum speciem pro animalibus, alia pro cœlis, alia pro hominibus, alia pro Angelis, quod nullus unquam dixit: Sed unicus tantum est finis intentus à Deo in providentia omnium rerum, nempe sua gloria, & manifestatio suorum attributorum: Ergo & unica providentia se extendens ad omnia quae sunt ordinis naturæ, gratiæ, & unionis hypostaticæ. Sicut unica potentia in Deo virtualiter indistincta, se extendit ad omnes effectus producibilis, unica scientia ad omnia scibilia, unica ars ad omnia factibilia, unica lex æterna ad omnia quae Deus iubet vel prohibet.

15. Dices, dantur in Deo plures ideaæ speciei diversæ: Ergo & plures providentiae virtualiter inter se distinctæ.

Sed nego consequentiam & paritatem, nam ut colligitur ex D. Thoma supra quæst. 15. artic. 2. ad 2. inter ideaem & providentiam notabile intercedit discriben, consistens in eo quod providentia se tenet ex parte Dei providentis & intelligentis, & significatur ut id quo Deus practice intelligit & ordinat de agendis, unde quoad unitatem in modo attingendi proprium objectum, cum intellectu divino commensurari debet; si subindeque sicut ille est unicus, absque virtuali discrimine, ira & providentia. Idea vero se tenet ex parte objecti intellecti, & significatur ut id quod à Deo intelligi-